ÌWÉ-ÌLÉWÓ ÈKÓ ÌMÒ-JÌNLÈ ÀTI ÌMÒ-ÈRÓ

SECTION 8

PHYSICS

ÈKÓ NÍPA ÈDÁ

INTRODUCTION/ ORO AKÓSO

Physics:

Physics is a natural science that involves the study of matter and its motion through spacetime, along with related concepts such as energy and force. More broadly, it is the general analysis of nature, conducted in order to understand how the universe behaves.

Èkó nípa-èdá:

Èkó (nípa) èdá jệ èkó ìmò-jinlè ayébáyé tó wà fún kíkó nípa èdá àti ìpapòdà rè nínù àyé-ayé òun ìgbà-ayé, àti bí ó şe nfi agbára àti ipá rè han nínú àwọn yi. Èkó (nípa) èdá jệ èkó tí a fi nṣe àtúpalè imo nipa ***, láti lè fi ní òye bí àgbáyé şe rí àti bí ó şe n şe.

VOCABULARY / ÌTÚMÒ - ÒRÒ

English	Yoruba	English	Yoruba
Physics	Èkộ (nípa) èdá		
Energy	Agbára	Length	Gígùn
Heat energy	Agbára Okun-iná	Breath	Ìbú
Hotness	Ìgbóná	Height	Gíga
Temperature	Ìgbóná	Area	Òrò
Temperature scale	Ìdíwòn ìgbóná	Volume	Aye
Solid	Adì		
Liquid	Aşàn		
Gas	Òyì		
Gas laws	Àwọn ofi-òyì	Metric unitss	Àwọn ìdíwòn ti ìmò-
			èro
Gas equation	Òmì òyì	Irregular solid	Adì aláìgún
Fire	Iná	Time	Àkókò
Gas volume	Àyè òyì	Instrument	
Acceleration	Ìdà-eré	Ruler	Rúlà
Air	Afé	Air pressure	Èéfún afé
Area	Òrò	Concave lens	Awòye onínú
Atom	Átòmù	Concave mirror	Awòji onínú
Atomic energy	Agbára átòmù	Convex lens	Awòye oníkùn
Celsius scale	Ìdíwòn ti Selsiosi	Convex mirror	Awòji oníkùn
Farhenheit scale	Ìdíwòn ti Farinhaiti		
Conductor	Onipa (ipa: pathway)		
Conductor (of heat)	Onípa okun-ina		
Conductor of	Onípa okun-àrá		
electricity			
Force	Ipá	Measurement	Ìşèwòn
Force of gravity	Ipá òòfà-ilè		

SCIENCE AND TECHNOLOGY HANDBOOK

Force measurement	Ìwòn ipá		
Friction	Imule	Electricity	Okun-àrá
Heat	Okun-iná	Static electricity	
Magnet	Òòfà	Conductors	
Mass	Ìwòn-okun	Non-conductors	
Weight	Ìwòn-ìwúwo	Battery	Bátìrì
Measurement	Ìwòn	Current	Isán-àrá
Prism	·	Voltage:	
Pulley	Afàwòn	Resistance	Atako***
Lever	Egbé	Resistor	Atako
Inclined Plane	Pępę dídà	Switch	
Sound	Ìró	Fuse	
Sound energy	Agbára ìró	Circuit	Ìrìnpo (rin po: complete a circle) okun-àrá
Steel	Qtarin	Switch	
Sunlight	Ìtàn-oòrùn	Pressure	
Thermometer	Awòngbóná	Weight	Ìwòn-ìwúwo
Temperature	Ìgbóná	Surface area	Òrò
Temperature scale	Ìdíwòn Ìgbóná	Force	Ipá
Velocity	Ìdà-ipò; Ìyásí- ìpapòdà	Substance	Nkan, Èdá
Torque	Ipá-èló (ló: to twist)		
Celsius scale	Ìdíwòn ti Sélsíòsì	Frequency	Ìyásí (ìṣẹ̞lẹ̞, ìyípo, agbò̞n)
Farhenheit scale	Ìdíwòn ti Fárínháìtì	Wavelength	Ìgbộn agbộn
Conductor (of heat)	•	Amplitude (of a wave)	Ìjì (agbọ̀n)
Thermometer	Awòngbóná	Microphone	Èro ****
Temperature	Ìgbóná	Loudspeaker	Èrọ Ìfè-oùn
Temperature scale	Ìdíwòn ìgbóná	Hertz	Háàtìsì
Heat energy	Agbára okun-iná	Wave	Agbộn
Hotness	Ìgbóná	Electricity	Okun-àrá
Magnet	Òòfà	Static electricity	
Magnetic Field	Ìté òòfà	Conductors	
Magnetic disk	Àwo Kò-mpútà	Non-conductors	
Magnetism	Èkộ (nípa) Òòfà	Battery:	Bátìrì
Magnetize	Láti sọ nkan di òòfà; Láti fi òòfà fa nkan	Current	Ìsán-àrá (san: to move rapidly)
Resistor		Voltage (Difference in potentials expressed	Ìgbóra-àrá***
		in volts)	
		Resistance	

ÌWÉ-ÌLÉWÓ ỆKÓ ÌMÒ-JÌNLỆ ÀTI ÌMÒ-ỆRÓ

KINDS OF FORCES / AWON ORÍSI IPÁ

English	Yoruba	English	Yoruba
Force	Ipá	Magnetic force	Ipá Òòfà
Muscular force	Ipá Işan	Friction force	Ipá (ti) ìmúlệ
Gravitational force	Ipá òòfà-ilè	Electric force	Ipá (ti) àrá

KINDS OF ENERGY / AWON ORÍSI AGBÁRA

English	Yoruba	English	Yoruba
Electrical Energy	Agbára Àrá	Chemical energy	Agbára Elà
Light Energy	Agbára Ìtànná	Solar energy	Agbára Ìtàn-oòrùn
Heat Energy	Agbára Okun-iná	Nuclear energy	Agbára àgó (inú átòmù)
Magnetic energy	Agbára Òòfà	Mechanical energy	Agbára èró
Sound energy	Agbára Ìró		

SOURCES OF ENERGY / ÌŞÈDÁ ÀWON AGBÁRA

English	Yoruba	English	Yoruba
Sun	Oòrùn	Waves	Ìjì
Fuels	Ohun-ìdáná	Wind	Afę́fę́
Tide	Ìṣa òun ìyọ	Water	Omi
Chemicals	Elà		

MECHANICAL ENERGY / AGBÁRA ÈRO

English	Yoruba
Energy: Energy is the capacity of a	Agbára: Agbára jệ okun fún ètò ệdá kan láti
physical system to perform work.	le șe ișé
Mechanical Energy: the sum of potential	Agbára èrọ: Àpapò agbára (nípa) ìpò àti
energy and kinetic energy present in the	agbára (nípa) ìmira tó wà ní ètò ẹyọ-inu
components of a mechanical system	ètò-èro kan
Potential energy energy stored in a body	Agbára (nípa) Ipò: Agbára tí a pamọ́ sí inú
or in a system due to its position.	ệdá kan tàbí ètò kan nípa ipò ti nkan yi wà
Kinetic energy: energy in motion:	Agbára (nípa) ìmira:
1. Vibrational motion: the energy	 Agbára ègbòn: agbára nípa ìmira ti
due to vibrational motion	gbígbộn
2. Rotational energy: the energy	2. Agbára ìpòyì: agbára nípa ti ìmira ti
due to rotational motion	pípòyì
3. Translational energy: the energy	3. Agbára ìpapòda: agbára nípa ti
due to motion from one location	ìpapòdà láti ibì kan sí ibì míràn
to another	
Force: any influence that causes an object	Ipá: Òkùnfà tó le mú kí ệda kan kí ó pa eré
to undergo a change in speed, a change in	dà, tàbí kí ó yà lọnà rệ, tàbí kí ó tilệ pa ìrí
direction, or a change in shape.	ara rệ dà
Force has direction	Ipá (force) ní ipa (direction)
Work: is a scalar quantity that can be	Iṣṣ̞: j̞e̞ oun àinípa (no direction) tí a sì lè rí
described as the product of a force times	gégébí èsún ipá (force) àti ìjìn (distance) tí
the distance through which it acts	ipá yi sà (sa ipá: to use force)
Power: the rate at which work is	Ìgbóra: Ìyásí bí iṣṭ ṣe nṣe tàbí tí agbára fi
performed or energy is converted	ndà lílò

SCIENCE AND TECHNOLOGY HANDBOOK

TYPES OF SIMPLE MACHINES/ AWON ORÍŞI ÈRO ATILÈWÁ

English	Yoruba	
Lever	Egbé	
A lever is a simple machine that	Egbé jệ ệrọ ayébáyé. Ó ní àwọn nkan líle (opo	
consists of a rigid object (often a bar	tàbí nkan bí òógbó) àti nkan tí a npè ní Àtàrí	
of some kind) and a fulcrum (or	(fulcrum)	
pivot).	Àwon oriși Egbé:	
Types of levers:	1. Egbé elétò kini: Àtàrí (fulcrum)wà láarín	
1. First order lever: Fulcrum in	ìwòn tí a fé gbé (weight) àti òòfa-ìwòn	
the middle	(force)	
Second order lever: Load in	2. Egbé elétò kejì: Ìwòn wà láarín àtàrí àti	
the middle	òòfà-ìwòn	
3. Third order lever:Effort in	3. Egbé elétò kẹta: Òòfà-ìwọn wà láarín	
tme middle	àtàrí àti ìwòn	
Wheel and Axle: a circular device that	Ayíra òun òógbó-ayíra: nkan tó nyí tí a sì so	
is attached to a rigid bar in its center.	òógbó mộ láarín	
Inclined Plane: a plane surface set at	Pẹpẹ dídà: eléyi jệ pẹpẹ tó dà sí ègbệ kan lórí	
an angle to another surface. This	pẹpẹ miran. Ò já sí pé a nṣe ìwòn iṣé kan náà	
results in doing the same amount of	nípa lílo ipá ní ònà tó jin.	
work by applying the force over a	Fún àpẹrẹ: Ìdàgệrệ	
longer distance. Example: A ramp		
Wedge: a double-inclined plane (both	Òòlà: Onípẹpẹ dídà méjì (ègbệ méjèèjì ló dà)	
sides are inclined)	Àpẹrẹ: ẹdùn-àáké, òbẹ	
Examples: Axe, Knife		
Screw	Ìdè	
A screw is a shaft that has an inclined	Ìdè jệ ộpá tó ní yàrà dida tó yí ara rệ kiri	
groove along its surface.		
Pulley: a wheel with a groove along its	Afàwòn: Ayíra tó ní yàrà tó yi etí rệ kiri. A sì lè	
edge, where a rope or cable can be	fi okùn tàbí okùn-irin sínú yàrà yi.	
placed.	Àwọn oríși Afàwòn:	
Types of pulleys:	1. Afàwòn alásokó	
1. Fixed pulley	2. Afàwòn apapòdà	
2. Movable pulley		

HEAT ENERGY / AGBÁRA OKUN-INÁ

HEAT ENERGY / AGBARA UNUN-INA		
Heat energy: a form of energy which	Agbára Okun-iná: oríși agbára kan tí a lè și	
transfers among particles in a substance (or	ní ipò láarín àwọn átòmù inú èdá kan nípa	
system) by means of kinetic energy of	lílo agbára ìpapòdà àwọn átòmù yi	
those particles.		
The energy transferred from a high-	Agbára tí a și ní ipò láti ibi òpò ìgbóná lọ sí	
temperature system to a lower-temperature	ibi ìgbóná kékeré ni a npè ní okun-iná	
system is called heat		
Calorie: Amount of heat required to raise	Kálórì: Iye okun-iná tí a nílò láti gbé	
the temperature of one gram of water from	grámù omi kan gbóna láti 14.5°C dé 15.5	
14.5°C to 15.5 degrees Celsius	Àléfà ti Sélsíòsí.	
Latent heat is the heat released or absorbed	Okun-iná wíwàba (wo àba: to be latent): Ó jé	
by a chemical substance or a	okun-iná tí a tú sílè tàbí tí èdá kan fà mun	

ÌWÉ-ÌLÉWÓ ỆKÓ ÌMÒ-JÌNLỆ ÀTI ÌMÒ-ỆRÓ

thermodynamic system during a change of	nígbàtí ó bá npa ìrí rệ dà láìjệ wípé ó ní
state that occurs without a change in	ìgbéga nínú ìgbóná ara rệ
temperature	
Specific heat, also called specific heat	Okun-iná ìwònkan: A şe àlàyé eléyi gégébí
capacity, is defined as the amount of	agbára tí a nílati şínípò láti, tàbí sí, ìwòn
energy that has to be transferred to or from	òkégrámù èdá kan kí ó lè gbóná fún
one unit of mass (kilogram) or amount of	ìwòngbóná kan. A sì lè rí i bí agbára tí a
substance (mole) to change the system	níláti şínípò láti, tàbi sí, móòlù èdá kan kí ó
temperature by one degree.	lè gbóná fún ìwòngbóná kan

LIGHT ENERGY / AGBÁRA ÌTANNÁ

Light is a form of <i>radiant energy</i> that you can	Agbára ìtànná jệ irú agbára atàn kan tí a
detect with your eyes. Light energy comes	lè fi ojú rí. Agbára ìtànná lè şệ wá láti inú
from chemical energy, electrical energy and	agbára elà, agbára àrá, àti agbára àgó-
nuclear energy.	átòmù.
Luminous light: from objects that emit their	Ìtànká Àfojúrí: láti ara àwọn ệdá tí wọn
own light	ntan iná tiwon
Non-luminous light: from object that do not	Ìtànká Àìfojúrí: láti ara àwọn ệdá tí wọn
emit their own light	kò ní agbára láti tan iná tiwon
Visible light: light emitted by the sun and	Ìtànná àfojúrí: Ìtànná tó ṣệ láti oòrùn tí a
visible to the eye	sì lè fi ojú ri
Colours of the spectrum of light -	Àwọn àwọ̀ àádi-ìtànná: Pupa, Ọsàn, Èsè,
ROYGBIV	Ewé, Àyìnrín, Èlú, Aró
Wave:	Agbòn:
1. Crest:	1. Gegele:
2. Trough	2. Àfo:
3. Frequency: number of wavelengths	Ìyásí: Iye ìgbòn (agbòn) tó kọjá
that pass through a given point in	ojú kan láarín ìşéjú kan
one second	4. Ìgbọn agbọn: Ìjìn láarín Àfo
4. Wavelength: distance between two	agbộn méjì tàbí gegele agbộn
crests or two troughs	méjì
5. Amplitude: a measure of how much	5. Ìwọ̀n-ìjì (agbọ̀n): Ìwọ̀n agbara ti
energy a wave has	agbòn kan ni.
Reflection: Ray emanating from a shadow	Ìtàn òjìji (òjìji: shadow): Ìtànná tó ti ara
	òjìji wá
Refraction: Change in direction of light rays	Ìṣṭ-ìtànná***
from one medium to another	

COLOURS / AWON AWO

	00200207127	· • - · · · •	
Blue colour	Àwò Ayinrin	Lilac colour	Àwò ???
Black colour	Àwò dúdú	Orange colour	Àwò ọsàn
Brown colour	Àwò ara	Purple colour***	Àwò ???
Gray colour	Àwò èèrú	Red colour	Àwò pupa
		Scarlet colour	Àwò pupayòyò
Green colour	Àwò ewé	Violet colour***	Àwò osùn
Indigo colour	Àwò èlú	White colour	Àwò funfun
Light blue colour	Àwò òféfe, àwò sánmà	Yellow colour	Àwò èsè

SCIENCE AND TECHNOLOGY HANDBOOK

SOUND ENERGY / AGBÁRA ÌRÓ

Sound energy is energy produced by sound vibrations. It is a wave that is an oscillation of pressure transmitted through a solid, liquid or gas, and composed of frequencies within the range of hearing	Agbára Ìró jệ agbára tó sệ wá láti gbígbộn àwọn nkan tó ndún. Ó jệ irú agbộn tó sệ wá nípa mímì (láti mì: to oscilate) àwọn èúfún, tí ó sì tàn káàkiri inú àwọn adì, aṣọn tàbí àwọn òyì. Ó sì ní àwọn ìyásí-ìyípo tí a lè fi etí gbộ
Longitudinal waves: waves of alternating pressure deviations from the equilibrium pressure	Àwọn Agbộn olóòró (oní òòró): Àwọn agbộn tó nṣe ìyệnà lọtunlósì kúrò ní ibi agbede èéfun.
Transverse waves: waves of alternating shear stress at right angle to the direction of propagation	Àwọn agbòn onibu (oni ibu): àwọn agbon tó ntan nipa ***
Acoustics: science that deals with the study of all mechanical waves in gases, liquids or solids	Èkó nípa àwon agbòn, yálà èyí tí ó tàn káàkiri àwon adì, àwon aṣòn tàbí àwon òyì
Noise: Unwanted sound	Aruwo: Àwọn ìró tí kò şe ènìyàn ní ànfàní
Hertz: a unit of frequency equal to one cycle per second	Haatisi: Ìdíwòn ìyásí-ìyípo tó jệ ìyípo kan ní ìşísệ kan (ìşísè: second)

MAGNETIC ENERGY/ AGBÁRA ÒÒFÀ

Magnetic energy: The energy required to set up a magnetic field	Agbara Òòfà: Agbára tí a ní ìlò láti ṣệdá ìtệ- òòfà

ELECTRICAL ENERGY / AGBÁRA OKUN-ARÁ

EEEE TRICIE EI ERGT / HOBIRET ORGIV HIEL	
Electrical energy: energy made available by the flow of electric charge through a	Agbára Okun-ará: agbára tó di wíwà nípa ìṣòn iye-àrá kan nínú òpó ìṣòn-àrá
conductor	
Electricity:	Okun-àrá